

Qəşəm İsabəyli

Dünən 21.41-də Vatsapıma Şəkili şair dostum Elbrus Mikayıldan xəbər gəldi: "Salam, axşamınız xeyir, mən də indicə eşitdim, böyük bir bədbəxtlik üz verdi - QOCA XALID RƏH-MƏTƏ GETDİ."

Ağır xəstə və ümitsiz halda olduğunu bilsəm də bu acı xəbər mənə pis təsir elədi. Hətta bu səhər yuxudan ayılındı bu xəbər gözümün qabağına gəldi... elə bildim yanlış məlumatdı. Azca huşum özümə qayıdanda dedim, kaş yalan olaydı. Amma yalan deyilmiş...

Yadımdadı, bir neçə həftə Fb-də şəklini görəndə, dostlarının ona şəfa dilədiyini oxuyub, götürüb zəng elədim Qocaya. Telefonu bağlıydı. Bir-iki saatdan sonra bir də zəng eləyəndə zəif, quyunun dibindən gəlirmiş kimi batıq səsinə eşitdim: Salam, Qəşəm İsabəyli. Danışdıq... Amma doyumluq danışa bilmədik.

Artıq Qoca Xalid də oldu min ilin ölüsü! Ruhü şad olsun! Təbii ki, şeirləri və tərcümələri, inanıram ki, dilimizin ömrü qədər yaşadacaq onu! Vaxtilə Qoca haqqında yazdığım kiçik memuarı sizə təqdim edirəm. Bu yazıyla onu azca da olsa tanıyacaqsınız! Doğmalarına səbr arzulayıb, başsağlığı verirəm!

Haqdı "Qoca Xalid" deyirəm, dilim ki, "Namizəd Xalidoğlu"ya öyrəşib deyər, heç ləzzət eləmir mənə. Məndən olsaydı, şairin, yazıcının, istənilən qələm adamının hansı imzayla gəlibsə ədəbiyyata, elə o imzayla da qalması üçün, Milli Məclisdə də olmasa, lap elə Yazıçılar Birliyində qadağa qoyardım. Ad, imza qız deyil ki, gündə birini bəyənəsən. Elə mənim özümün də bir yığın imzam olub - "Qəşəm Mayıl", "Qəşəm İsayadə", indi də "Qəşəm İsabəyli"... Deyəsən, bu, daimidir. Necə deyirlər, keçmiş ola.

Əslində ad-soyad dəbi yaradıcılıqdan irəli gələn qəfil "qür-rə"dən başqa bir şey deyil. Bir-iki şeirini ki, tərifləyirlər, çaşırsan - "Himalay dağlarını fəth eləyən bəlkə mənəm, xəbərim yoxdu?!"

Neyləyərsən?! Təzə tərifə gərək təzə ad götürəsən ki, köhnə, zəif şeirlərin (guyya - Q.İ) it-batı düşsün. Xalq da elə bilsin, sən əlinə qələm alandan elə yaxşı yaza-yaza gəlirsən...

Qeybətçil adamların sözü olmasın, "Qoca Xalid" deyirdim axı.

Hər dəfə ki, "Qoca" xəyalıma gəlir, yazlı, yaylı, payızlı, qışlı - dörd fəsilli bütöv bir il durur göz-lerimin qabağında. Hətta hər fəsilin cızığından bir fəsil də kənara çıxan görürəm Qocanı. Bu, varlığı anlarla, dəqiqələrlə hesablanıb, şəxsən hesablaşmadığımız yaradıcılıq fəslidi. Bəlkə bunlardan bir qədər də uzağa gedir qələm dostumuz, day ondan xəbərim yoxdu.

MƏNİM TANIDIĞIM QOCA XALID

Bəs nədir Qoca Xalidin...

Hər yaz Şəki Dəhnəsində başını belin sapı bərabəri əyib, yer belləyən, əkin ekən, su sulayan, alaqlayən görərsən Qoca Xalidi.

Sonra da dəsmalını çıxarıb boyun-boğazının tərini silər, qabağında çay, kürəyi stolun söykənəcəyində, xəyalı uzaqlarda, gözü əkin-dirrikdə. Bəlkə də ədiklərinin hesabını aparır. Şəkili olasan, torpağa elə-belədən atasan... əstəqfürulla. Atdısa, deməli bəhrəsini görəcək, inşallah! İnanıram ki, Qoca da yaz ağzı həyəətə ekdiyi dirriyi, çölə səpdirdi

diriliyi - arpa-buğdanı vaxtından xeyli irəli biçib, yığıb, anbara da vurur.

Şairin yaz qayğılarının dalyıca yayı gəlir, payızı gəlir, qışı da üstəlik. Hər fəslin də bara-bəhərə çevirə bilmədiyi bir yığın günlərini Qoca başlı-başına da buraxmır - söz eləyir, şeir eləyir, hansısa rusun dilini açıb Azərbaycan türkcəsinə.

Günlərlə, həftələrlə, bəzən aylarla gözüne dəymirsə, deməli, Qocanın başı qarışıqdı - Dəhnədə qarışqa tedarüku görür.

Heç gözləmədiyin halda bir də baxırsan Bakıda boy göstərüb. Çox keçmir qəzetlərə, jurnallara düşür. O an xəyalıma gəlir ki, qardaşımın səpdikləri bitib. Yoxsa bu arxayınılıqla "şəhərli" olmağa səbri çatmazdı.

Beləcə dəhnəli şairin paytaxt macəraları davam eləyir. Bir gün də, gözləmədiyimiz halda növbəti "yoxluğ"u başlayır.

Qocayla baş-başa verdiyim günlər az olmayıb. Görkəmli şairimiz Fikrət Sadığın sözüylə demiş olsam "Əvvəli "Şir", axırı "Şir" "Şirvanneşr"də original şeirlərini, rus poeziyasından tərcümələrini nəşr etmişik. Arzularına, xəyallarına məhrəm olmuşam. İnandığım da olub. Elə inanmadığım, amma göz açıb gördüyüm "moskva"lı günlərini də görmüşəm.

Çoxdanın söhbətidir, Qoca Xalid Moskvada təhsil aldı, sabiq paytaxtımızda rusca kitabı işıq üzünə gördü, arxası-dayağı, gücü olmayan - Allahın rəhmətinə qovuşan rus şairlərini Azərbaycan türkcəsində dindirməyə başladı.

Bir kənd adamının səmimi söhbətlərini gətirdi şeirimizə. Dostluq, yoldaşlıq, naşir-şair münasibətlərimizdə daha yaxından tanıyb-sevdim onu. Çoxlarına nəşib olmayan alicənablığını gördüm.

Mərhum tərcüməçi-naşir Adıgözəl Qəmbərov, deyərdi, bir dostumuzla restorana gedəndə, hesab kəsmək növbəsi ona ki, çatırdı, xörəkpaylayanla bir tatar cəncəli çıxarırdı... yeni, pulu az versin. Rəhmətliyin sözü olmasın, uzun nəşirliyim dövründə, belələri az düşməyib qismətimə.

Bir dostumun hər təzə kitabını nəşr eləyəndə iki dəfə pərt eləyirdi mənə. Kitabının nübar nüsxəsini əlimə alan kimi, sevincle zəng çalardım:-Təbrik edirəm, qardaş!

Bilə-bilə nəyi deyirəm, qəsdən özünü qoyardı bilməzliyə:-Nəyi?!

O dəqiqə köpüm yatırdı - həvəsdən düşürdüm:-Kitabını nəşr elədik!

Ha diqqətimi cəlb eləsəm də mənasını tuta bilmədiyim mızıltsını eşidərdim.

-Deyəsən, sevinmədin?! - Soruşardım.

Yenidən eyni ruhda dönərdi dili:

-Həə... - Bilməzdim bu, təsdiqdi, ya vərdiş elədiyimiz sözə başlanğıc... -Gəlib baxacam!

Sonra da gələr, kitabı həvəsiz əlinə alar, o üzünə baxar, bu üzünə gözünlə zilləyər, öyürər-çöyürər...

-Bu, niyə belədir... bu, belə olmamalıydı axı... deyəsən, rəngindən qırtmısan? - Sonra da bir tatar cəncəli çıxardı...

Qoca Xalidin rus şairlərindən elədiyi tərcümələri toplanmış kitabını nəşr eləmişdik. Onda ki, özümüzün mətbəəmiz yox idi. Adı "Qızıl Şərq"likdən dönüb "1 sayılı mətbəə" olmuş məşhur çapxanayla işləyirdik. Bir gün də kitabının nübar nüsxəsini verdim Qocaya. Bərk sevindi. Təbii ki, mən də ondan geri qalmadım. Amma sevincim uzun sürmədi. Səhəri Qoca yanıma gəldi:

-Qardaş, burda balaca bir səhv gedib?

-Nə səhv?! - Həyəcanlandı.

-Ha... ha... elə şey deyil. - Əlini uzatdı mənə. - Vur bura. - Bunu deyirəm, qardaş.

Baxdım ki, bir kobud səhvdi. Gərək kitabın 16 səhifəsini cırıb, təzədən çap eləyək. Pərt oldum.

-Niyə qanın qaraldı?!

Fikrimi deyib, çətinliyi izah elədim:

-Səhv bizimdi, bir şeir təkrar gedib, təzədən çap etməliyik.

-Qardaş, bax, bu vərəqi təzədən çap edə bilərsiniz?

-Əlbəttə.

-Vur bura, - sağ əlini açıb uzatdı qarşıma, - mən də onun sevincinə şərik oldum. - Həmin vərəqi yapışdıraraq o səhifənin üstünə, qurtarıb gedər.

-Axı yamaq kimi görünəcək. - Dedim.

-O, mənlidki. - Dalyıca da şaqıldayıb güldü. - Vur bura! - İki əlin bir-birinə zərbəsindən kompüter otağında qızlar bir anlıq susmalı oldu...

Orijinal bir şair kimi, rus poetik havasını Azərbaycanın ədəbiyyatına gətirən ustad tərcüməçi kimi Qoca Xalidin əvəzsiz xidmətləri var.

Bir xidməti də alicənablığıdır.